

тъй като недвижимата поземлена собственост дори по време на войни и разорение, остава неповредима.

Колкото пък до това, въ какви срокове трябва да се повърне заетият капитал, — то зависи отъ предназначението, което е било дадено на последния, сир. гледано по това, билъ ли е той употребенъ като основен капиталъ (за покупка на машини и апарати; за покупка на живъ инвентаръ, т. е. добитъкъ при земледѣлието и пр.) въ предприятието, за нуждитъ на което е билъ сключенъ заемътъ. Както въ единия, така и въ другия случай заетият капиталъ и неговитъ лихви се изплащатъ изъ постъпленията на авансирания въ предприятието капиталъ¹¹⁾, съ тази само разлика, че сумата, употребена за основен капиталъ се повръща *по части*, съобразно съ амортизирането на този видъ капитали; а онази, употребена за общателен капиталъ, може да се повърне *изцяло* слѣдъ всѣко обращение на последния. Така фабрикантъ на захаръ и земледѣлецъ могатъ да повърнатъ заетата сума, ако си служатъ съ такава, въ 1 година — процесътъ на производството както въ единия, така и въ другия случай трае една година, — когато тя е употребена за общателен капиталъ, а въ 25 и 4 години съответно, когато тя е употребена за основен капиталъ¹²⁾; търговецъ пъкъ на едро, капиталътъ на когото извършва 3 обращения въ годината, ще може да посрѣшне безъ затруднение 4 мѣсечни задължения; а дребнигъ бакали (при 5 обращения на капиталитъ имъ) могатъ да погасятъ дълговетъ си дори и въ по късъ срокъ отъ 2½ мѣсеци. Другояче стои въпросътъ съ заетия капиталъ, когато той е билъ употребенъ за покупка на поземлена собственост. Понеже основния капиталъ (отъ частно-стопанско гледище), помѣстенъ въ земя, не подлежи на амортизиране (земята е способна ако не на вѣчни времена, то поне съ стотини години да приносна плодъ)¹³⁾, то заетата за покупка на земя сума

¹¹⁾ Както се вижда, слѣдъ всѣко едно обращение на капитала, носещъ прѣдприемачески доходъ ($P - C - P + a$), той (капиталътъ) се повръща къмъ своятъ изходенъ пунктъ, като носи: а) цѣлата сума на авансирания капиталъ, включително сумата за погашение на основания капиталъ, т. е. това, което съставлява равностойността по производството (Kostenpreis) и б) принадлежна стойностъ (чиста печалба). И тогава изъ възвръщаната се въ рѣцѣтъ на прѣдприемача сума (P) се изплаща главницата на заетия капиталъ, а изъ принадлежната стойностъ (a) — лихвитъ на сѣщия капиталъ.

¹²⁾ Амортизацията на основнитъ капитали при земледѣлието не съответствува по време, а слѣдоват. и по $\%$, съ амортизацията на сѣщитъ капитали при индустрията (въ нашитъ примѣри основния капиталъ при земледѣлието се амортизира въ 4 год., което съответствува на 25%, а при индустрията — въ 25 год. или 4%). Тѣй като както постройкитъ (обори, житници и пр.), така и инвентарътъ (живъ и мъртъвъ) при земледѣлието подлежи на една побѣрва равна и заболѣване (за добитъка): парната машина на една фабрика може да работи 20 и повече години, когато пъкъ конната въпрячка и плугъ не могатъ да изтраятъ, по свѣдѣнията на проф. Сковрцовъ (Вж „Основныя начала политической экономіи, 1898. стр. 215), повече отъ 4—5, най-много 10 години. При туй прави се разлика вътрѣ въ самото земледѣлие или индустрия въ амортизирането на капиталитъ въ вѣдания отъ една страна и машини отъ друга: вѣданията изтрайватъ сравнително по-дълго време и за това капиталната сума се амортизира съ по-малъкъ $\%$, отколкото машинитъ, които при туй сж подложени, по думитъ на Маркъс, и на „нравствено изхабяване“, състоящо въ това, че съ въвеждането на нови, по-усъвършенствувани машини, старитъ изведнажъ губятъ голѣма частъ отъ своята цѣнностъ.

¹³⁾ „Ако земята бѣ вѣченъ капиталъ, то нѣкои страни щѣха да иматъ съвсѣмъ другъ видъ, отколкото сега: Римската Кампания, Сицилия и Палестина щѣха да си останатъ пакъ така цвѣтущи, както въ старо време“. (Карлъ Маркъс, „Нисчета на философията“, пр. Г. Бакаловъ, 1898, стр. 179).